

Михайло Анатолійович Стрельбіцький (канд. техн. наук, доцент)

Національна академія Державної прикордонної служби імені Б. Хмельницького, Хмельницький, Україна

ПРИКОРДОННИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Державна прикордонна служба України як суб'єкт забезпечення національної безпеки приймає участь у формуванні національного інформаційного ресурсу держави у вигляді "прикордонного інформаційного ресурсу". Аналіз існуючих публікацій показав відсутність єдиного підходу щодо визначення загального поняття "інформаційний ресурс". В статті сформульовано визначення понять "прикордонна інформація" та "прикордонний інформаційний ресурс", які пов'язані із особливістю функціонування прикордонного відомства. Наведена структура інтегрованої інформаційно-телекомунікаційної системи "Гарт" як матеріального носія прикордонної інформації. Наукове обґрунтування суті поняття "прикордонний інформаційний ресурс" дозволить визначити межі інформаційних ресурсів прикордонного відомства які впливають на національну безпеку держави та потребують захисту.

Ключові слова: прикордонна інформація; прикордонний інформаційний ресурс; прикордонна служба.

Вступ

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Процес формування інформаційного суспільства змінив розуміння поняття інформації, яка, в свою чергу, стала однією з головних стратегічних національних ресурсів загалом держави та окремо кожного суб'єкта забезпечення національної безпеки – Державної прикордонної служби України у тому числі. Поняття "інформаційний ресурс" (ІР) широко вживається у науковій літературі та розкривається у роботах Арістової І.В., Марущака А.І. Сирового О.В. та інших авторів. Разом із тим, незважаючи на велику кількість публікацій, щодо цієї тематики, на теперішній час відсутній єдиний підхід щодо визначення терміну "інформаційний ресурс", а ті визначення, що існують не в повній мірі відповідають специфічному поняттю інформаційного ресурсу, який використовується в прикордонному відомстві держави. Це викликає необхідність у розширенні дефініції терміну "інформаційний ресурс".

Функціонування Державної прикордонної служби (ДПСУ) як суб'єкта забезпечення національної безпеки передбачає участь прикордонного відомства у формуванні національного інформаційного ресурсу держави у вигляді "прикордонного інформаційного ресурсу". Таким чином, вищенаведене потребує уточнення поняття "прикордонний інформаційний ресурс".

Метою статті є синтез визначення "прикордонний інформаційний ресурс" на підставі норм вітчизняного законодавства щодо цієї категорії та специфіки його використання у сфері реалізації функцій ДПСУ.

Виклад основного матеріалу дослідження

Держава на законодавчому рівні закріпила поняття "інформація", причому, кожний закон трактує це поняття по своєму. Так, в [1] поняття інформації трактується як "... будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді". В [2] під інформацією розуміють "... відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях інформації...". В [4] поняття трактується наступним чином: "інформація – відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб". Відомчі керівні документи визначають поняття інформації більш загально: "... сукупність відомостей, знань і повідомлень про об'єкти, явища та процеси" [3]. В наведених законодавчих актах та відомчих документах відсутнє розмежування понять "дані" та "інформація". Це в свою чергу призводить до некоректного використання цих термінів в нормативних документах. Так, в Законі України "Про телекомунікації" визначення поняття "дані" здійснюється через поняття "інформація", а саме "дані – інформація у формі, придатній для автоматизованої обробки її засобами обчислювальної техніки" [4].

На погляд автора найбільш точно наведено визначення поняття інформації у Державному Стандарті України (ДСТУ) 2396-94 "Теорія інформації. Терміни та визначення", – як "повідомлення, які знімають невизначеність, що існувала до їх надходження, і є об'єктом зберігання, пересилання та перетворення". Змістовно, дані перетворюються в інформацію тільки в тому випадку, якщо людина усвідомила їх

значення і вони спричинили вплив на поведінку людини.

Вищенаведене дозволяє сформулювати поняття **прикордонної інформації, як повідомлення прикордонної сфери діяльності, які знімають невизначеність, що існувала до їх надходження, і є об'єктом зберігання, пересилання та перетворення**. Іншими словами, прикордонна інформація – це повідомлення, яке впливає на прийняття рішення персоналом Державної прикордонної служби України щодо питань оперативно-службової діяльності.

Разом із тим, аналогічно поняттю “інформація”, існує багато визначень поняття “інформаційний ресурс”. Так, в [6] наведено визначення поняття інформаційний ресурс як сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо). Окремими авторами визначення інформаційного ресурсу наводиться як окремий документ та/або масив документів, створений в результаті людської діяльності, який є джерелом інформації або засобом для отримання фізичними та/або юридичними особами знань, які формуються в результаті такої діяльності [7].

За сучасних умов інформаційна складова прикордонного відомства набуває дедалі більшої ваги і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Інформаційні ресурси значною мірою впливають на рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку [5].

Логічно припустити, що у такому підході аналізу дефініції, інформаційний ресурс держави (інформаційний ресурс прикордонного відомства, як одного із суб'єктів забезпечення національної безпеки України (НБУ), набуває визначення як “важливий інтерес”. Тобто інформаційний ресурс може впливати на стійкий розвиток суспільства.

Доцільно нагадати, що поняття “національна безпека” в [8] трактується як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, громадянина, суспільства і держави, при якому забезпечується стійкий розвиток суспільства, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз національним інтересам, що є необхідною умовою збереження і примноження духовних та матеріальних цінностей. Тобто збереження інформаційного ресурсу прикордонного відомства, як одного із суб'єктів забезпечення НБУ, є питанням національної безпеки держави.

При визначенні поняття “прикордонний інформаційний ресурс” необхідно врахувати призначення цього специфічного ресурсу. Загалом, прикордонний ресурс це: джерело, запаси, засоби, можливості ДПСУ. Таким чином, прикордонний інформаційний ресурс (ПІР) повинен забезпечувати оперативно-службову діяльність прикордонного відомства певною (необхідною) інформацією, властивості якої відповідають вимогам достовірності, своєчасності (доступності) та конфіденційності.

Доцільно зазначити, що органи та підрозділи Державної прикордонної служби України дислокуються у районах, де є труднощі використанні ПІР. Це вимагає створення в цих районах власних телекомунікаційних мереж на основі сучасних технологій і протоколів та їх узгодження з телекомунікаційними мережами загального використання.

Формування ПІР ДПСУ передбачало створення матеріального носія прикордонної інформації – інтегрованої інформаційно-телекомунікаційної системи “Гарт” (ІТС), завдання якої полягало в:

підвищенні повноти та достовірності інформації, що використовується у процесі діяльності персоналу ДПСУ;

оперативності доступу до інформації суб'єктів інтегрованого управління кордонами та обробки даних;

розширення можливості аналізу та узагальнення інформації, яка використовується в процесі керування органами ДПСУ;

скорочення часу для прийняття рішень з керування органами ДПСУ;

підвищення якості рішень, що приймаються;

забезпечення оперативності та своєчасності контролю за виконанням директивних розпоряджень.

Структурно ІТС складається з (див. рис. 1): інформаційно-телекомунікаційних систем; інформаційних систем (ІС); підсистем (ПС); інтегрованої міжвідомчої ІТС “Аркан”.

ІТС ДПСУ “Гарт” за своєю архітектурою є структурно-ієрархічною системою і складається з множини взаємодіючих і зв'язаних по горизонталі та ієрархічно викладених по вертикалі функціональних складових.

Структура ІТС ДПСУ “Гарт” відображає існуючу організаційну структуру ДПСУ і включає чотири взаємозв'язані рівні автоматизації:

Адміністрація Держприкордонслужби (рівень – „АДПС”);

регіональне управління Державної прикордонної служби України (рівень – „РУ”);

органи Державної прикордонної служби України (рівень – „ООДК”);

підрозділи органів Державної прикордонної служби України (рівень – „підрозділ ООДК”);

та інтеграцію суб'єктів інтегрованого управління кордонами (інших організацій) у єдиний інформаційний простір.

ІТС ДПСУ „Гарт” формується шляхом об'єднання інформаційних ресурсів інформаційних підсистем органів ДПСУ, які забезпечують надання інформації згідно з Переліком інформаційних ресурсів ІТС ДПСУ „Гарт”.

Особливістю ІТС є: створення потужного обчислювального центру колективного користування – центрального сховища даних; наявність та сумісне функціонування багатьох складових (ІТС, ІС, ПС), об'єднання їх мережею передачі даних; масове поширення

автоматизованих робочих місць (АРМ) у всі рівні управління; об'єднання АРМ у локальні інформаційно-обчислювальні мережі; поєднання відомчої Інтранет мережі з суб'єктами інтегрованого управління кордонами. Все це передбачає використання ІТС не тільки фахівцями для вирішення окремих трудомістких задач, а всім персоналом ДПСУ та співробітниками інших організацій, які реалізують свої повноваження з питань інтегрованого управління кордонами у своїй повсякденній діяльності.

Таким чином, **прикордонний інформаційний ресурс – систематизована прикордонна**

інформація, що міститься на матеріальних носіях та призначена для забезпечення інформаційних потреб прикордонного відомства.

Враховуючи вищевказане, електронний прикордонний інформаційний ресурс, як складова ПІР зосереджений в інтегрованій інформаційно-телекомунікаційній системі прикордонного відомства.

Структурно прикордонний інформаційний ресурс міститься в будь-яких матеріальних носіях прикордонної інформації, а саме: персонал прикордонного відомства та засобів обробки, зберігання та передавання інформації.

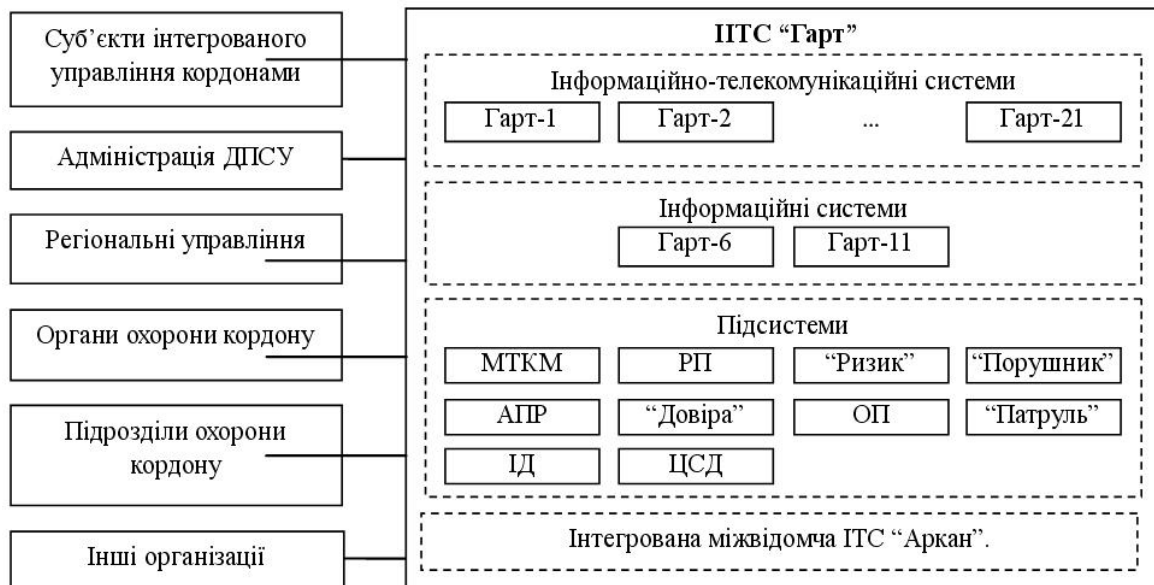

Рис. 1. Структура інтегрованої інформаційно-телекомунікаційної системи "Гарт" Державної прикордонної служби України

де: "Гарт-1" – ІТС прикордонного контролю; "Гарт-2" – ІТС оперативно-чергової служби; "Гарт-3" – ІТС прикордонної служби; "Гарт-4" – ІТС тилового забезпечення; "Гарт-5" – ІТС інформаційно-аналітичної служби; "Гарт-6" – ІС фінансового забезпечення; "Гарт-7" – ІТС кадрового забезпечення; "Гарт-8" – ІТС професійної підготовки; "Гарт-9" – ІТС медичного забезпечення; "Гарт-10" – ІТС оперативно-розшукової діяльності; "Гарт-11" – ІС виховної роботи; "Гарт-12" – ІТС морської охорони; "Гарт-13" – ІТС правового забезпечення; "Гарт-14" – ІТС контроль та висвітлення обстановки; "Гарт-15" – ІТС радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки; "Гарт-16" – ІТС авіаційної служби; "Гарт-17" – ІТС геоінформаційна система; "Гарт-18" – ІТС документального забезпечення; "Гарт-19" – ІТС електронна пошта; "Гарт-20" – ІТС факсимільні повідомлення; "Гарт-21" – ІТС підрозділів внутрішньої безпеки; МТКМ – моніторинг телекомунікаційної мережі; РП – реєстрація подій; АПР – Аналіз та профілювання ризиків; ОП – оперативні повідомлення; ІД – інтерактивна довідка; ЦСД – центральне сховище даних.

Висновки й перспективи подальших досліджень

За весь період діяльності Державної прикордонної служби України накопичено велику кількість інформаційних джерел. Обсяг інформації, що циркулює і в інформаційних мережах прикордонного відомства постійно збільшується. Вирішення зазначених проблем прикордонне відомство вирішує шляхом планового та постійного розвитку засобів автоматизації у відповідності до Національної програми інформатизації. Розширення інформаційного простору у прикордонній сфері має як позитивні моменти (підвищення якості здійснення оперативно-службової діяльності персоналом ДПСУ), так і негативні (підвищення складності здійснення контролю за інформацією, що циркулює в інформаційних мережах прикордонного відомства). Саме тому важливим стало наукове обґрунтування визначення суті поняття "прикордонний інформаційний ресурс", як джерела забезпечення інформаційних потреб оперативно-службової діяльності прикордонного відомства в призмі забезпечення НБУ.

Література

1. Закон України “Про інформацію” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992. 2. Закон України “Про захист економічної конкуренції” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. 3. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби від 09.08.2004 № 663 “Порядок функціонування, застосування та використання Інtranet-мережі Державної прикордонної служби України”. 4. Закон України “Про телекомунікації” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. 5. Указ Президента України “Про Доктрину інформаційної безпеки України”. 6. Закон України “Про Національну програму інформатизації” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 27-28. 7. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України 2012 - Вип. 173 частина 1 Серія “Право”. 8. Закон України “Про основи національної безпеки України” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003.

ПОГРАНИЧНЫЙ ИНФОРМАЦИОННЫЙ РЕСУРС: ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ

Михаил Анатольевич Стрельбицкий (канд. техн. наук, доцент)

Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Б. Хмельницкого, Хмельницкий, Украина

Государственная пограничная служба Украины как субъект обеспечения национальной безопасности принимает участие в формировании национального информационного ресурса государства в виде “пограничного информационного ресурса”. Анализ существующих публикаций показал отсутствие единого подхода к определению общего понятия “информационный ресурс”. В статье сформулировано определение понятий “пограничная информация” и “пограничный информационный ресурс”, связанные с особенностью функционирования пограничного ведомства. Приведена структура интегрированной информационно-телекоммуникационной системы “Гарт” как материального носителя пограничной информации. Научное обоснование сути понятия “пограничный информационный ресурс” позволит определить границы информационных ресурсов пограничного ведомства влияющих на национальную безопасность государства и нуждаются в защите.

Ключевые слова: пограничная информация; пограничный информационный ресурс; пограничная служба.

THE BORDER INFORMATION RESOURCE: DEFINITION

Mykhailo A. Strelbitskyi (Candidate of Technical Sciences, Associate Professor)

The State Border Guard Service of Ukraine as a subject of national security implementation is involved in the formation of the national information resource of the state in the form of “the border information resource”. Analysis of existing publications showed the absence of a single approach to defining the general concept of “information resource”. This article contains the definition of the concepts of “border information” and “the border information resource” which are related to the functioning features of border agencies. The structure of “Gart”, the integrated information and telecommunication system, as a tangible carrier of border information is also given. The scientific interpretation of the concept of “the border information resource” will allow to define the limits of the border agency’s information resources that affect national security and require protection.

Keywords: border information; border information resource; Border Guard Service.

References

1. The law of Ukraine “About information” (1992). News of Verkhovna Rada of Ukraine. 2. The law of Ukraine “About protect of economical competition” (1996). News of Verkhovna Rada of Ukraine. 3. Prescript of administration of State Border Guard Service of Ukraine from 09.08.2004 No 663, “The order of operation, application and use of Intranet network of the State Border Service of Ukraine” [Poriadok funktsionuvannia, zastosuvannia ta vykorystannia Intranet-merezhi Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy]. 4. The law of Ukraine “About telecommunications” (2003). News of Verkhovna Rada of Ukraine. 5. Decree of the President of Ukraine “On the Doctrine of Information Security of Ukraine”, [Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy]. 6. The law of Ukraine “About national program of informatization” (1998). [Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii], News of Verkhovna Rada of Ukraine, pp. 27-28. 7. Scientific Bulletin of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (2012), [Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy], publication 173 part 1 “Law”. 8. The law of Ukraine “About National Security of Ukraine” (2003), [Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy], News of Verkhovna Rada of Ukraine.

Отримано: 03.11.2015 року.